

אגדת היום

עיונים ומחשבות סביב אגדות הגמרא בדף היומי

חולין כד | שנות לימוד

אסור להתייאש (לפחות במשך שלוש שנים)

גם אגדה זו, כמו הרבה אגדות אחרות, ידועה בקרב ציבור לומדי החומש עם רש"י - באופן חלקי בלבד. פעמים רבות מביא רש"י דעה מסוימת במדרש, מפני שהיא זו שרלוונטית לפירוש הפסוק, אף שבמדרש המקורי יש גם דעות אחרות. רש"י מצדו בא רק לפרש את הכתוב בתורה, ומתפקידנו ללמוד את המדרש ולראות את מכלול הדעות, אלא שלא תמיד יוצא לנו לעמוד בתפקיד הזה.

במקרה שלנו, התנאים נחלקים בסך השנים הדרוש לתלמיד כדי לזהות סימן יפה במשנתו. התלמיד, והכוונה מן הסתם ללומד תורה, רוצה לדעת בתחילת לימודו אם הוא אכן בדרך הנכונה, ולימודו יצליח. לפי דעת תנא קמא, הוא יצטרך לחכות חמש שנים עד שיוכל לדעת אם הוא בכיוון, כפי שהלויים היו מוכשרים לעבודה רק לאחר חמש שנות לימוד - מגיל עשרים וחמש עד שלושים; רבי יוסי לעומתו אומר שמספיקות שלוש שנים, כפי שדניאל וחבריו למדו בארמון נבוכדנצר את לשון הכשדים בשלוש שנים. נראה כי אין מה להרבות בהסבר המחלוקת, כיוון שהגמרא עצמה מביאה הסבר לכל צד: המחלוקת היא אם לדמות את הלימוד לעבודת הלויים, שדרשה חמש שנות לימוד, או ללימוד שפה זרה שנחשבת לקלה יחסית - ועל כן די בשלוש שנות לימוד כדי לרכוש אותה. לפי תנא קמא אין ללמוד מלשון הכשדים מפני שהיא קלה מדי, ולפי רבי יוסי אי אפשר ללמוד מעבודת הלויים במקדש מפני שהיא קשה מדי.

מתבקש לשאול מה סיבת המחלוקת, ולמעשה אפשר לשאול עוד יותר מזה

- על מה בכלל המחלוקת. שאלה זו שואל המהרש"א, ונותר ללא מענה של ממש: על מה הוויכוח? אם הלימוד קשה - הוא צריך לקחת חמש שנים, ואם הלימוד קל - הוא צריך לקחת שלוש שנים. לכאורה לא צריך לחלוק אלא לדון כל תחום לימודי לגופו, ולראות מה רמת הקושי שלו. מדוע לקבוע סך שנים אחיד, ועוד לנהל עליו מחלוקת?

ייתכן שנקודת המחלוקת היא למה נכון לדמות את לימוד התורה. לימוד התורה הקלאסי כולל בתוכו שני מרכיבים בסיסיים: מרכיב הלימוד והידע, ומרכיב ההתקדשות וההיטהרות. לומד התורה צריך לדעת בסופו של דבר מה כתוב בה, ללמוד את חכמתה ולהגיע למסקנות מעשיות. אולם בנוסף הוא גם אמור לשאוף להתקדם, להתעלות, לזכך את עצמו. מצד אחד הלימוד ניתן להשגה תוך שלוש שנים, כמו שפת הכשדים וכמו רוב התארים באקדמיה (ואולי גם כמו תהליכים טבעיים-אנושיים אחרים בתורה, כמו הזמן שדרוש לפרי העץ עד שלא ייחשב לערלה, או לבעלות האדם על הקרקע עד שיזכה בחזקה). מצד שני הוא דומה לעבודת המקדש, מה שמצריך לעבור תהליך ארוך יותר. ייתכן גם ששני התנאים מסכימים על קיומם של שני המרכיבים בלימוד, השאלה היא מתי האדם אמור להרגיש את הברכה בלימודו. לפי רבי יוסי, הלומד אמור לחוש סיפוק והצלחה כבר בשלב שהוא צובר מידע, מפתח כישורים לימודיים, מגלה בקיאות ורוכש כלים לעיון, ואם אינו חש דבר - הרי שאפילו את השלב הבסיסי של לימוד התורה לא הצליח לעבור. לפי תנא קמא, לעומת זאת, האדם הצמא לדבר ה' - לפעמים לא ירווה נחת מלימודו גם אחרי שיעבור את השלב הבסיסי, ולכן אי אפשר לדעת דבר על התאמתו ללימוד עד שיעבור תהליך רוחני של חמש שנים.

כדאי לשים לב גם למכנה המשותף לשתי הדעות: אין דעה האומרת שאפשר להסתפק בשנה או שנתיים. אם תלמיד נמצא בבית המדרש במשך שנתיים, ועדיין אינו מרגיש שלימודו נושא פרי, הוא אינו צריך להיבהל. מוקדם עדיין לדעת אם הוא מצליח בלימודו, וצריכות לעבור עליו לפחות שלוש שנים. ברור לכל הדעות שתחילת הדרך היא קשה, מורכבת, דורשת מאמץ, ולכן ההתקדמות בה מעטה - וגם אם יש התקדמות, היא עדיין מתחת לפני השטח. אין היא ניכרת אפילו לאדם עצמו. עד שיחלוף פרק הזמן הדרוש, עליו להמשיך לעמול בלימוד, מתוך אמון בכוחו, ביכולותיו ובעזרת שמים.

כתוב אחד אומר: מכן חמש ועשרים שנה ומעלה, וכתוב אחד אומר: מכן שלשים, אי אפשר לומר שלשים - שכבר נאמר כ"ה, ואי אפשר לומר כ"ה - שכבר נאמר שלשים, הא כיצד? כ"ה ללמוד, ושלשים לעבודה; מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו ה' שנים - שוב אינו רואה; רבי יוסי אומר: ג' שנים, שנאמר: ולגדלם שנים שלש וללמדם ספר ולשון כשדים. ואידך? שאני לשון כשדים, דקליל. ואידך? שאני הלכות עבודה, דתקיפין.